

علت‌شناسی جرایم والدین و تأثیر آن بر بزهکاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر بوشهر در سال ۱۳۹۴

میثم هژبریان^۱، اسماعیل عبداللهی^۲، محمد چمکوری^۳، بهرام فرهمند صابر^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۸/۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۹/۲۸

چکیده

زمینه و هدف: کجروی و تخطی از هنجارها همواره در طول تاریخ بشر وجود داشته است و انسان‌ها در فراز و نشیب‌های تاریخ از دردها و آسیب‌های اجتماعی بسیاری رنج برده‌اند و همواره در جستجوی یافتن علل و انگیزه‌های آنها بوده‌اند تا راهها و شیوه‌هایی برای رهایی از آنها بیابند. لذا هدف از این تحقیق بررسی علت‌شناسی جرایم والدین بر بزهکاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر بوشهر در سال ۱۳۹۴ می‌باشد.

روش تحقیق: توصیفی و به شیوه همبستگی می‌باشد که با جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های آماری و تجزیه و تحلیل آنها میزان تأثیر سوء سابقه والدین به بررسی و واکاوی آن پرداخته است. جامعه آماری شامل بزهکاران ساکن دارالتأدیب شهر بوشهر که بصورت در دسترس انتخاب گردیدند.

یافته‌ها و نتایج تحقیق: نشان داد بین ارتکاب جرم پدر و مادر و بزهکاری در سطح کمتر از ۰/۰۵ رابطه مستقیم معنادار وجود دارد بدین معنا که هر چه سوء سابقه پدر و مادر بیشتر باشد بزهکاری افزایش می‌یابد. از طرفی با توجه به مقدار بتا (β) و سطح معناداری مقدار تی (T) مشخص گردید سوء سابقه پدر پیش‌بینی کننده بزهکاری می‌باشد. بدین معنا که سوء سابقه پدر نسبت به سوء سابقه مادر تأثیر بیشتری بر بزهکاری دارد. همچنین شغل والدین نیز در ارتکاب جرم فرزندان تأثیر بسزایی دارد.

واژه‌های کلیدی

والدین، بزهکاری، نوجوانان، ارتکاب جرم، کانون اصلاح و تربیت شهر بوشهر

مقدمه

خانواده در عین حال که کوچکترین واحد اجتماعی است، هسته اصلی جامعه و پایه و مبنای هر اجتماع بزرگ بوده و از مهمترین نهادهای اجتماعی موجود در جامعه انسانی است. پدر و مادر اولین و نزدیکترین کسانی هستند که مورد تقلید کودکان خود قرار می‌گیرند و در واقع سرمشقی برای فرزندان خود می‌شوند (ساروخانی، ۱۳۷۰، ص ۱۳۶).

Email: Mesam hojabrian808@gmail.com

۱- دانشجوی کارشناسی‌ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی بوشهر

Email: Dr.abdollahi2009@yahoo.com

۲- استادیار دانشگاه آزاد اسلامی بوشهر

Email: Dr.chamkori@hotmail.com

۳- استادیار دانشگاه آزاد اسلامی بوشهر

۴- عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر

این نوجوانی نیز مانند سایر دوره‌های زندگی دارای مشکلات خاص خود است که از نظر شدت تأثیرگذاری و نوع آسیب با یکدیگر متفاوت هستند (لطف آبادی، ۱۳۸۴، ص ۶۷). از جمله این مشکلات می‌توان به بزهکاری اشاره کرد. بزهکاری رایج‌ترین نامی است که برای رفتارهای مجرمانه نوجوانان مورد استفاده قرار گرفته است و در انواع مختلفی چون فرار از منزل، دزدی، روسپیگری، قاچاق و نظایر آن رخ می‌دهد. به طور خلاصه بزهکاری نوجوان را می‌توان نقض معیارهای قانونی توسط نوجوانان تعریف کرد. بزهکاری نوجوانان از مشکلات اساسی بسیاری از جوامع است که به علت آسیب‌ها و خسارت‌هایی که در زندگی قربانیان و بزهکاران و در مقیاس وسیع‌تر، جامعه بر جای می‌گذارد، سبب ایجاد نگرانی فراوان از سوی نهادهای مختلف شده است (نازتبار، ۱۳۸۵، شماره ۲۲).

مطالعات ادبیات پژوهشی موجود در زمینه بزهکاری نقش چند عامل مهم را برجسته می‌کند که عوامل مرتبط با خانواده در رأس آنها قرار دارند. در میان متغیرهای خانوادگی، نظارت والدین در ادبیات پژوهشی به عنوان یکی از تعیین‌کننده‌های اصلی به وجود آمدن و بقای بزهکاری و یا رفتار ضداجتماعی در کودکان و نوجوانان شناخته شده است. خانواده نخستین عامل تأثیرگذار در رفتار فرد است. اطفال تحت تأثیر افکار، عقاید و رفتار اعضای خانواده خود قرار می‌گیرند. چرا که خانواده در حکم کانالی است که طفل از طریق آن با فرهنگ جامعه خود مأنوس می‌شود و شخصیت او شکل می‌گیرد. تأثیر خانواده بر رفتار، تفکر و شخصیت طفل از سوی محققین علوم تربیتی به کرات مورد تأیید قرار گرفته است. از نظر این محققین ساختار و کیفیت خانواده، تأثیر انکارناپذیری در آینده طفل دارد تا حدی که شالوده و سنگ بنای اخلاقی، روانی، اقتصادی و عاطفی محیط خانواده در صورت نامناسب بودن، ضایعات و خسارات جبران‌ناپذیری بر ساختمان شخصیت طفل وارد آورده و آینده وی را به خطر خواهد انداخت (صالحی، ۱۳۹۲، شماره ۷۳ و ۷۴). بنابراین هدف ما در این تحقیق بررسی علت‌شناسی جرایم والدین و تأثیر آن در شهر بوشهر می‌باشد، که امید است گامی هر چند اندک در کاهش این معضل اجتماعی برداشته باشیم.

اهمیت و ضرورت تحقیق

نظر به این که در کشورهای در حال توسعه‌ای چون ایران در مقایسه با کشورهای پیشرفته، نوجوانان درصد بالاتری از افراد جامعه را به خود اختصاص می‌دهند، توجه به نسل جوان در این کشورها، از اهمیت بیشتری برخوردار است. از آنجایی که خانواده در زندگی کودکان و نوجوانان تأثیر بسزایی دارد، لذا با برشمردن و بررسی آن می‌توان در جهت پیشگیری از ارتکاب جرم و همچنین کاهش دادن نقش جرم‌زایی این نهادها در جامعه قدمی رو به جلو نهاد و با ارائه راهکارهای لازم از ارتکاب جرم و وقوع بزهکاری پیشگیری کرد. رسوخ بزهکاری در میان اطفال و نوجوانان که آینده‌سازان فردای جامعه ما هستند و ریشه‌دار شدن آن موجب بیم و نگرانی بیشتری شده است. مسئله بزهکاری و انحراف اطفال و نوجوانان در جوامع مختلف مورد توجه صاحب‌نظران علوم اجتماعی و روانشناسی و متخصصان تعلیم و تربیت و جرم‌شناسان بوده که به عنوان یک پدیده اجتماعی نظم جامعه را به خطر می‌اندازد. خانواده به عنوان یک عنصر تأثیرگذار در صورت کارکرد نامناسب یکی از علت‌های تکوین جرم محسوب می‌شوند که مجهول‌ترین آن نیز به حساب می‌آیند. از آنجا که انجام اقدامات درمانی و پیشگیرانه در خصوص بزهکاری مستلزم شناسایی دقیق علل آن است انجام تحقیق پیرامون این عوامل ضروری به نظر می‌رسد. پژوهش‌های داخلی فراوانی در زمینه بزهکاری و عوامل خانوادگی مرتبط با آن انجام شده است. بنابراین جمع‌بندی این پژوهش‌ها و تحلیل نتایج به دست آمده به منظور ترسیم وضعیت موجود و مسیر آینده ضرورتی است که تا کنون به آن توجه نشده است. در سایر پژوهش‌ها به نقش عواملی چون ارتکاب جرم، اعتیاد و وجود سابقه محکومیت در خانواده و نزدیکان نوجوان در بزهکاری اشاره شده است. روی بچه‌های والدین مجرم تأثیر منفی داشته باشد (هاشمیان، ۱۳۷۰، ص ۹۰)، بنابراین هدف ما در این تحقیق بررسی علت‌شناسی جرایم والدین و تأثیر آن بر بزهکاری نوجوانان می‌باشد.

اهداف تحقیق

اهداف علمی:

- الف- شناسایی تاثیر جرایم ارتكابی والدین بر بزهکاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر بوشهر.
- ب- تعیین رابطه بین جرایم ارتكابی پدر و بزهکاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر بوشهر.
- ب- تبیین رابطه بین جرایم ارتكابی مادر و بزهکاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر بوشهر.

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی:

- ۱- ارتكاب جرم والدین می‌تواند بر بزهکاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر بوشهر تأثیرگذار باشد.
- فرضیات فرعی:

- ۱- ارتكاب جرم پدر می‌تواند بر بزهکاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر بوشهر تأثیرگذار باشد.
- ۲- ارتكاب جرم مادر می‌تواند در بزهکاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر بوشهر تأثیرگذار باشد.

متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل، بزهکاری متغیر وابسته، جرایم والدین.

تعاریف مفهومی

۱- **مفهوم خانواده:** خانواده عبارت از یک واحد اجتماعی است که از ازدواج زن و مردی به وجود می‌آید و فرزندان آنها کامل کننده خانواده خواهند بود. خانواده از نخستین نظام نهادی، عمومی و جهانی است که برای رفع نیازمندی‌های حیاتی انسان و بقای جامعه ضرورت تام دارد. خانواده در عین حال که کوچکترین واحد اجتماعی است، هسته اصلی جامعه و پایه و مبنای هر اجتماع بزرگ بوده و از مهمترین نهادهای اجتماعی موجود در جامعه انسانی است اساساً افراد پس از تولد تحت تأثیر افکار، عقاید و رفتار اعضاء خانواده خود قرار دارند. لذا خانواده اولین محل و عاملی است که در رفتار تأثیر می‌گذارد. خانواده حکم کانالی را دارد که بدان وسیله طفل با فرهنگ اجتماع خود مانوس و عادت و عواطفی در انسان ایجاد می‌کند که شخصیت او را تحت تأثیر قرار می‌دهد (ساروخانی، ۱۳۷۰، ص ۱۳۶).

۲- **مفهوم کودک و نوجوانی:** به طور کلی کودک در لغت عبارتست از هر پسر و دختری که به نضج و رشد نرسیده باشد در دوران کودکی از دوران بارداری شروع و تا بلوغ ادامه دارد و یک دوره اساسی برای تکوین و شکل‌گیری توأم شخصیت آدمی است. به عبارت دیگر کودک یا طفل در لغت به بچه انسان پیش از بلوغ یا انسان نابالغ گفته می‌شود. در اصطلاح حقوقی طفل یا صغیر به کسی گفته می‌شود که از نظر سن به نمو جسمی و روحی لازم برای زندگی اجتماعی نرسیده باشد. از دیدگاه فقهی صغیر «کسی است که به سن بلوغ نرسیده باشد.» (نجفی ابرند آبادی، ۱۳۷۷، ص ۱۱). کودک و نوجوان به فردی اطلاق می‌شود که از نظر جسمی، عقلی و عاطفی آمادگی کافی برای اداره امور فردی و اجتماعی خود را ندارد. بر اساس شرایط مختلف اقلیمی و محیطی رسیدن فرد به حد بلوغ جسمی، عقلی و عاطفی در جامعه‌ای نسبت به جامعه دیگر متفاوت است. دوران نوجوانی حدود سنی ۱۲ تا ۱۸ سالگی را در بر گرفته و مرحله‌ای انتقال از دوران طفولیت به دوره جوانی محسوب می‌گردد. (لنگرودی، ۱۳۷۴، ص ۶-۷).

۳- مفهوم بزه یا بزهکاری: بزه یا بزهکاری یک پدیده اجتماعی است که در محیط‌های مختلف به شکل‌های متفاوتی مشاهده می‌شود. شکستن نظم اجتماعی و انحراف از هنجارهای جامعه را بزهکاری تعریف کرده‌اند. « تراویس هیرشی » معتقد است بزهکاری وقتی اتفاق می‌افتد که قیود فرد نسبت به اجتماع ضعیف شوند یا به طور کلی از بین بروند. بزهکاری در معنا و مفهوم لفظی عبارت است از ترک انجام وظیفه قانونی و یا ارتکاب عملی خطایی که الزاماً عنوان جرم ندارد (پناهان، ۱۳۹۳، ص ۲۰-۲۱). معذک این اصطلاح غالباً معادل جرم و به ویژه در ارتباط با جرایم ارتكابی از سوی کودکان و نوجوانان به کار می‌رود. اما واژه بزهکاری در زبان انگلیسی Delinquency و اصطلاح حقوق کامن‌لو، نه به ماهیت عمل ارتكابی مجرم، بلکه به سن او توجه دارد و بنابراین شامل جرایم کودکان و نوجوانان می‌شود. حال آن که در زبان فرانسه و نوشتارهای جرم‌شناختی به زبان فرانسه مفهوم بزهکاری (Criminalite) اعم از جرایم جنایی و جرایم جنحه‌ای (delinquency) بوده و به ماهیت عمل ارتكابی توجه دارد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۷۷، ص ۲۰۰).

چارچوب نظری تحقیق

۱- کاسیدی (۲۰۱۱) در تحقیقی با عنوان (سوء سابقه و محیط خانواده و پریشانی روانی با بزهکاری نوجوانان) چنین بیان می‌دارد که رابطه بین تخلف جوانان و سوء سابقه خانواده هنوز مشخص نیست. این مطالعه به بررسی نقش عوامل خانواده و پریشانی روانی در رابطه با بزهکاری و جوانان متخلف می‌پردازد و اهمیت نسبی ساختار خانواده، روابط خانوادگی، و پریشانی روانی را مورد بررسی قرار می‌دهد. این مطالعه با استفاده از پرسشنامه مختصر نشانه، مقیاس محیط خانواده، و مقیاس بزهکاری در یک فرمت مصاحبه برای اندازه‌گیری پریشانی روانی، ساختار خانواده و روابط، و سطح تخلف جوانان، در ۲۱۹ کودک و نوجوان بین سنین ۱۲-۱۷ سال در انگلستان است. تجزیه و تحلیل با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون چندگانه سلسله و تحلیل واریانس انجام شده است. روابط خانوادگی بهترین پیش‌بینی از بزهکاری بودند و همچنین با پریشانی روانی در ارتباط بود. رابطه بین بزهکاری و پریشانی روانی نشان داد که شرکت‌کنندگان با پریشانی روانی بیشتر، کمتر احتمال دارد به رفتار مجرمانه بودند (Cassidy and Tony, 2011).

۲- معظمی (۱۳۸۸) در تحقیقی با عنوان (سنجش تأثیر مجرم بودن و انحراف خانواده) چنین بیان می‌دارد که مجرم بودن و انحراف خانواده تأثیر نیرومندی بر رفتار بزهکارانه دارد. خانواده‌هایی که گرفتار معضلات اساسی مانند اعتیاد، سابقه سرقت، اشتهار به فحشاء هستند به تدریج توسط اطرافیان، دوستان و اقوام طرد می‌شوند. علت انحراف بین بزهکاران نوجوان هنوز به طور قطع روشن نیست. ممکن است عوامل محیطی، ژنتیکی، روانی یا عوامل مربوط به پرورش کودک مسبب ارتباط بین نسل‌ها باشد. کودکان تحت تأثیر بزرگسالان قرار می‌گیرند. مطالعه‌ای در زندان‌های آمریکا نشان می‌دهد خانواده‌هایی که درگیر فعالیت‌های مجرمانه هستند گرایش دارند تا اعضای جوانتر خود را به نقض قانون مجبور کنند. بیش از دو سوم مصاحبه‌شوندگان بستگانی دارند که در حبس به سر می‌برند که ۲۵ درصد آنها پدر و ۲۵ درصد دیگر برادر و خواهرشان بوده‌اند. پژوهش مشابه در زندان‌های ایران نشان می‌دهد معمولاً والدین تبه‌کار و منحرف از فرزندان خود برای مقاصد تبه‌کارانه و منصرفانه استفاده می‌کنند و گاه آنها را آموزش می‌دهند یا حتی اگر والدین منحرف قصد بهره‌کشی از آنها را نداشته باشند فرزندان از والدین خود الگوبرداری می‌کنند (معظمی، ۱۳۸۸، ص ۲۲).

۳- روزن باوم (۱۳۶۷) در تحقیقی با عنوان (خانواده به منزله ساختاری در مقابل جامعه) چنین بیان می‌دارد که روابط خانوادگی عامل تعیین‌کننده‌ی مهمی برای رفتار کودکان در طول زندگی آنان است تحقیقات نشان می‌دهد کودکانی که در خانواده‌های دارای ویژگی‌های سوءرفتار، تضاد و تنش رشد پیدا می‌کنند، کودکانی که والدین آنها به علت طلاق یا جدایی یا دلایل دیگر غالب هستند

و کودکانی که فاقد عشق و محبت هستند احتمال مشارکتشان در خشونت و بزهکاری بسیار زیاد است. سامپسون و لوب چهار عامل رفتاری پدر و مادر را پیش‌بینی‌کننده رفتار بزهکارانه کودکان می‌دانند. این عوامل عبارتند از: نظارت سختگیرانه یا سهل‌انگارانه، نبود نظارت و کنترل والدین بر فرزندان، طرد فرزندان و ضعف و دلبستگی بین والدین و کودک (روزن باوم، ۱۳۶۷، ص ۱۴۹).

در بخش مبانی نظری، از نظریات، نظریه تلفیقی الگوی نوجوانان بزهکار، نظریه خرده‌فرهنگی، نظریه فضای عاطفی خانواده، نظریه فرصت‌های متفاوت، نظریه کنترل اجتماعی، نظریه رده سنی کنترل اجتماعی سامپسون و لوب استفاده گردید که نشان می‌دهد بسیاری از عوامل اجتماعی، فرهنگی و خانوادگی نیز در پیدایش بزهکاری مؤثرند.

نظریه‌های خرده‌فرهنگی به موضوع رفتار بزهکارانه در میان جوانان طبقات پایین جامعه بر حسب ویژگی‌های خرده‌فرهنگی آنان نظیر ارزش‌ها، زبان و اسلوب‌های زندگی پرداخته‌اند (کوهن، ۱۹۵۵، کلووارت و اهلاین، ۱۹۶۰ تا ۱۹۶۴، میلر ۱۹۷۵). بعلاوه، این نظریه‌ها بزهکاری جوانان را از جرم متمایز دانسته بر این باورند که رفتار بزهکارانه به وسیله افرادی رخ می‌دهد که هنوز به سن قانونی نرسیده‌اند. به اعتقاد نظریه‌پردازان خرده‌فرهنگی رفتار بزهکارانه به وسیله دار و دسته‌های بزهکار معمولاً در اجتماعات خرده‌فرهنگی طبقات پایین جامعه شکل گرفته و به اجرا در می‌آید (احمدی، ۱۳۹۲، ص ۷۲).

در نظریه فضای عاطفی خانواده لاونولت بیان می‌دارد و می‌کوشد با ربط رفتارهای آسیب‌زای خانواده به شکل‌گیری رفتارهای نابهنجار اعضا، تعیین‌کننده‌های ساختاری رفتار نابهنجار در خانواده را توضیح دهد. لاونولت در خصوص نقش رفتارهای آسیب‌زای خانواده در شکل‌گیری رفتار نابهنجار متذکر می‌شود که تجربیات اولیه زندگی در تعیین چگونگی رفتار مؤثر بوده و خانواده اولین گروه و نهادی است که زمینه و شرایط چنین تجربیاتی را فراهم می‌نماید. لذا توجه به روابط میان اعضای خانواده و تأثیرات متقابل این کنش‌ها در رفتار کودک و جوان امری مهم و قابل توجه می‌باشد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۷۷، ص ۳۴).

نظریه کنترل اجتماعی: یکی از صاحب‌نظران این نوع تبیین از کجروی، هیرشی است. هیرشی در تئوری خود مفهوم پیوند اجتماعی را مطرح می‌کند و بر این عقیده است که انحراف زمانی حادث می‌شود که پیوند فرد با محیط اطراف و جوامع ضعیف شود یا از هم گسیخته باشند. در تئوری هیرشی پیوند فرد با جامعه است که مهمترین متغیر در هم‌نوا بودن یا هم‌نوا نبودن فرد است. بر این اساس، گروهی از اعضای آن که با هم انسجام و همبستگی قویتری داشته باشند بهتر قادر به اعمال کنترل و نظارت اجتماعی بر روی اعضایش خواهد بود تا گروهی که بین آنها انسجام استواری وجود نداشته باشد. وی معتقد است که بزهکاری وقتی اتفاق می‌افتد که قیود فرد نسبت به اجتماع ضعیف شود یا به طور کلی از بین برود. این قیود را تحت چهار مفهوم کلی "دلبستگی"، "تعهد"، "مشارکت و درگیری" و "باور و اعتقاد" خلاصه می‌کنند. هیرشی اثرات وابستگی به پدر و مادر، مدرسه و امسال آن را بر اعمال بزهکارانه تحلیل کرد و معتقد است که صرف‌نظر از نژاد و طبقه، پسرانی که وابستگی نزدیکتری به والدین خود دارند، احتمال کمتری وجود دارد که اعمال بزهکارانه ارتکابی را گزارش دهند تا آنهایی که وابستگی کمتری دارند. همچنین احتمال بیشتری وجود دارد که جوانان بزهکار در مدرسه، علاقه کمتری به عقاید معلمان داشته باشند. و اقتدار مدرسه را بپذیرند (بنی اسدی، ۱۳۸۳، ص ۳۹).

روش تحقیق

روش تحقیق با توجه به دو ملاک، تعیین و تقسیم می‌شود. اول: بر اساس هدف. دوم: بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها. پژوهش حال حاضر با هدف بررسی جرایم والدین و تأثیر آن بر بزهکاری نوجوانان شهر بوشهر؛ بر اساس هدف از نوع کاربردی و بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها به روش پیمایشی انجام گرفته است، به این ترتیب که واحد مشاهده ما فرد بوده است و داده‌ها بر مبنای متغیرهای تحقیق با استفاده از پرسشنامه‌ها جمع‌آوری شده است.

جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این پژوهش کلیه بزهکاران دارالتادیب شهر بوشهر می‌باشند. نمونه آماری ۴۰ نفر مددجو می‌باشد. مددجویان در گروه‌های سنی ۱۵ تا ۱۸ ساله قرار دارند که تحصیلات تا حداکثر دیپلم دارند که با محکومیت‌های متفاوت شامل سرقت، درگیری، فرار از خدمت، مواد مخدر، اسلحه، زورگیری، قتل در دارالتادیب به سر می‌برند.

ابزار تحقیق

در این تحقیق برای جمع‌آوری داده‌های لازم از پرسشنامه محقق ساخته بهره گرفته شده است. شایان ذکر است که در پرسشنامه از طیف پنج‌عاملی لیکرت استفاده شده است. پرسشنامه استفاده شده دارای دو بخش می‌باشد. در بخش اول، سؤالات مربوط به بزهکاران و در بخش دوم، سؤالاتی برای سنجش دیدگاه‌های مسئولان در نظر گرفته شده است.

روایی (سازه و محتوا)

در این تحقیق از اعتبار^۵ صوری استفاده شده است و پس از تهیه گویه‌ها به صورت اولیه، توسط استاد راهنما و مشاور و برخی نظر کارشناسان، متخصصان پرسشنامه مورد ارزیابی اولیه قرار گرفته و سؤالاتی که دارای مشکل بوده‌اند حذف گردیده است.

پایایی

به طور کلی پایایی یک وسیله اندازه‌گیری، عمدتاً به دقت و کیفیت نتایج حاصل از آن اشاره می‌کند. می‌توان گفت پایایی به دقت، اعتمادپذیری، ثبات یا تکرارپذیری نتایج آزمون اشاره دارد. برای به دست آوردن ضریب پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شده است که میزان آن ۰/۷۸ می‌باشد.

یافته‌های تحقیق

تحلیل داده‌ها شامل: دو بخش تحلیل توصیفی و استنباطی می‌باشد. در این بخش ابتدا آمار توصیفی حاصل از پرسشنامه‌ها تشریح می‌گردد و سپس در بخش آمار استنباطی تجزیه و تحلیل فرضیه‌های تحقیق را بررسی خواهیم کرد.

یافته‌های توصیفی

در این قسمت به توصیف داده‌های مربوط به ویژگی‌های عمومی پاسخ‌دهندگان مددجو دارالتادیب بوده که مانند سن، میزان تحصیلات، نوع شغل، نوع محکومیت در کانون، پرداخته می‌شود و برای هر مورد، وضعیت پاسخ‌دهندگان شامل تعداد فراوانی و درصد آن بیان شده و در پایان به تجزیه و تحلیل آنها پرداخته شده است. بر اساس داده‌های بدست آمده حاصل از پرسشنامه مددجویان در جداول ذیل به آنها اشاره می‌گردد.

جدول ۱: فراوانی و درصد پاسخگویان بر اساس اطلاعات عمومی پرسشنامه

متغیر	فراوانی	درصد
۱۵ ساله	۵	۱۲/۵

۲۲/۵	۹	۱۶ ساله	سن
۳۲/۵	۱۳	۱۷ ساله	
۳۲/۵	۱۲	۱۸ ساله	
۱۰۰	۴۰	جمع	
۷۲/۵	۲۹	زیردیپلم	میزان تحصیلات
۲۷/۵	۱۱	دیپلم	
۱۰۰	۴۰	جمع	
۲/۵	۱	بدون جواب	نوع شغل
۳۵	۱۴	آزاد	
۱۰	۴	کارگر	
۷/۵	۳	کشاورز	
۴۵	۱۸	بیکار	
۱۰۰	۴۰	جمع	
۵۰	۲۰	سرقت مستوجب تعزیر	نوع محکومیت
۱۵	۶	ایراد ضرب و جرح عمدی	
۷/۵	۳	مواد مخدر از نوع حمل	
۷/۵	۳	نگهداری مشروبات الکلی	
۱۰	۴	حمل اسلحه غیرمجاز	
۵	۲	عمل منافی عفت	
۰	۰	بدون جواب	
۵	۲	قتل عمدی	
۱۰۰	۱۶۹	جمع	

بر اساس نتایج بدست آمده از این جدول، از بین ۴۰ نفر پاسخگو، ۵ نفر (۱۲/۵ درصد) ۱۵ ساله، ۹ نفر (۲۲/۵ درصد) ۱۶ ساله، ۱۳ نفر (۳۲/۵ درصد) ۱۷ ساله و ۱۲ نفر (۳۲/۵ درصد) ۱۸ ساله از نمونه آماری می‌باشند. بر اساس نتایج بدست آمده از این جدول از بین ۴۰ نفر پاسخگو، ۲۹ نفر (۷۲/۵ درصد) زیردیپلم و ۱۱ نفر (۲۷/۵ درصد) دیپلم هستند. بر اساس نتایج بدست آمده از جدول فوق از بین ۴۰ نفر پاسخگو، ۱۴ نفر (۳۵ درصد) شغل آزاد، ۴ نفر (۱۰ درصد) کارگر و ۱۸ نفر (۴۵ درصد) بیکار هستند. بر اساس نتایج بدست آمده از جدول فوق از بین ۴۰ نفر پاسخگو، ۲۰ نفر (۵۰ درصد) سرقت مستوجب تعزیر، ۶ نفر (۱۵ درصد)، ۳ نفر (۷/۵ درصد) ایراد ضرب و جرح عمدی، ۳ نفر (۷/۵ درصد) مواد مخدر از نوع حمل، ۴ نفر (۱۰ درصد) حمل اسلحه غیر مجاز، ۲ نفر (۵ درصد) عمل منافی عفت، ۲ نفر (۵ درصد) قتل عمدی مرتکب شده‌اند.

یافته‌های استنباطی

برای بررسی آزمون فرضیه‌های تحقیق از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره خطی استفاده شده است. محاسبات به وسیله نرم افزارهای SPSS و EXCELL صورت پذیرفته‌اند.

فرضیه ۱: ارتکاب جرم پدر بر بزهکاری نوجوانان تأثیر دارد.

آزمون مورد استفاده برای انجام آن، آزمون ضریب همبستگی پیرسون با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است. داده‌های جمع‌آوری شده با یک و طبق قاعده در نرم افزار SPSS وارد می‌شوند.

جدول ۲: ضریب همبستگی بین ارتکاب جرم پدر و بزهکاری

بزهکاری		
متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معناداری
ارتکاب جرم پدر	۰/۱۱۲	۰/۰۴

بر اساس نتایج حاصل از آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین سوءسابقه پدر و بزهکاری در سطح کمتر از ۰/۰۵ رابطه مستقیم معنادار وجود دارد، بدین معنا که هر چه سوء سابقه پدر بیشتر باشد بزهکاری افزایش می‌یابد.

فرضیه ۲: ارتکاب جرم مادر بر بزهکاری نوجوانان تأثیر دارد.

آزمون مورد استفاده برای انجام آن، آزمون ضریب همبستگی پیرسون با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است. داده‌های جمع‌آوری شده با یک و طبق قاعده در نرم افزار SPSS وارد می‌شوند.

جدول ۳: ضریب همبستگی بین ارتکاب جرم مادر و بزهکاری

بزهکاری		
متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معناداری
ارتکاب جرم مادر	۰/۰۸۰	۰/۰۲

بر اساس نتایج حاصل از آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین سوءسابقه مادر و بزهکاری در سطح کمتر از ۰/۰۵ رابطه مستقیم معنادار وجود دارد، بدین معنا که هر چه سوءسابقه مادر بیشتر باشد بزهکاری افزایش می‌یابد.

فرضیه ۳: شغل والدین بر بزهکاری نوجوانان تأثیر دارد.

آزمون مورد استفاده برای انجام آن، آزمون ضریب همبستگی پیرسون با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است. داده‌های جمع‌آوری شده با یک و طبق قاعده در نرم افزار SPSS وارد می‌شوند.

جدول ۴: ضریب همبستگی بین سوء سابقه مادر و بزهکاری

بزهکاری		
متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معناداری
شغل والدین	۰/۹۵۰	۰/۰۱

بر اساس نتایج حاصل از آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین شغل والدین و بزهکاری در سطح کمتر از ۰/۰۵ رابطه مستقیم معنادار وجود دارد.

جدول ۵: جدول تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون

متغیر	R	R2	F	P<	β	T	P
ارتکاب جرم پدر	۰/۱۴۹	۰/۰۲۲	۰/۴۱۸	۰/۰۴	۰/۱۲۷	۰/۷۷۲	۰/۰۴
ارتکاب جرم مادر					۰/۰۹۹	۰/۶۰۳	۰/۵۵

با توجه به جدول فوق می‌توان متوجه شد که نسبت F و سطح معناداری آن بیانگر اثر معنادار متغیرها در معادله رگرسیون است. اثر رگرسیون ($F= ۰/۴۱۸$) به دست آمده که در سطح ($۰/۰۴$) معنادار می‌باشد، و ضریب تعیین محاسبه شده بر اساس متغیرها ($۰/۱۲۷$) است، یعنی سوءسابقه والدین روی هم رفته $۰/۰۲$ درصد واریانس بزهکاری را پیش‌بینی می‌کنند. و از طرفی با توجه به مقدار β و سطح معناداری مقدار T متوجه می‌شویم که ارتکاب جرم پدر پیش‌بینی‌کننده بزهکاری می‌باشد. بدین معنا که سوءسابقه پدر نسبت به ارتکاب جرم مادر تأثیر بیشتری بر بزهکاری دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادهای تحقیق

عوامل خانوادگی که شامل فرآیند ناقص جامعه‌پذیری در خانواده، عدم وجود دلبستگی‌های عاطفی، کنترل ضعیف خانوادگی، گسیختگی خانوادگی، شکاف نسل بین فرزندان و والدین و پایگاه اقتصادی-اجتماعی خانواده است از عوامل مؤثر در بزهکاری نوجوانان به شمار می‌رود. به عبارت دیگر هر چه خانواده‌ها در امر ایجاد امنیت عاطفی موفق‌تر باشند، نوجوانان بیشتر مسائل و مشکلات خود را با والدین در میان می‌گذارند و کمتر از ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی دچار منحرف می‌شوند. در صورتی که در خانواده والدین تصویر ذهنی صحیحی از میزان کنترل لازم بر فرزندان داشته باشند، به طوری که نه با سخت‌گیری بیش از حد و فرافکنی عقده‌های دوران کودکی خویش بر نوجوان توان تفکر مستقل را از او بگیرند و نه با بی‌تفاوتی و بی‌توجهی به اتفاقات روزمره، وضعیت تحصیلی و روابط اجتماعی او، نوجوان را به حال خود رها سازند، می‌توانند از ابزار نظارت اجتماعی خانواده به عنوان عامل بازدارنده بزهکاری استفاده کنند. در صورتی که آگاهی‌های لازم در زمینه شرایط ویژه دوران نوجوانی، نیازهای یک نوجوان ایرانی، نحوه صحیح برقراری ارتباط با فرزند تازه بالغ به والدین داده شود، می‌توان ساختار روابط خانواده را اصلاح کرد و گام مؤثری در زمینه پیشگیری از بزهکاری نوجوانان در جامعه برداشت.

عواملی که در پرسشنامه ذکر شده همگی در ارتکاب جرم توسط نوجوانان تأثیر دارد در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان عوامل مؤثر در ارتکاب جرم را به دو دسته عوامل درونی و بیرونی تقسیم کرد. عوامل درونی می‌تواند شامل مواردی از قبیل ژنتیک و جنسیت و ویژگی‌های جسمانی و روانی فرد باشد. عوامل بیرونی شامل تأثیر محیط بر ارتکاب بزه می‌شود مثلاً محیط می‌تواند خانواده، جمع دوستان و همسالان محیط جغرافیایی، مدرسه، دانشگاه، محل کار باشد. درون خانواده می‌تواند به عواملی از قبیل میزان تحصیلات و شغل والدین و سوابق کیفری والدین، اعتیاد، طلاق و تأثیر هر کدام از این عوامل اشاره کرد. تأثیر سایر شرایط و عوامل اعم از محیط اجتماعی و فرهنگ عمومی جامعه و فضای آموزشی و برنامه‌های مذهبی اماکن مذهبی محلات و طرز فکر و افکار عموم و اطرافیان از بستگان و آشنایان نیز مهم و هر کدام در جای مهم از تأثیر را برخوردار هستند و سوءسابقه والدین را بایستی ارزیابی نمود که آیا چه مدت زمانی از آن سپری می‌شود. مدت زمان و فاصله زمانی بایستی لحاظ گردد. مضافاً اینکه چه بسا

پدر یا مادر وارد سوءسابقه با الهام از فرهنگ غنی اسلامی از موهبت امر عظیم توبه برخوردار گردیده و تأثر قضایا در خانواده بالعکس نمود و جلوه پیدا نماید. وانگهی نوع سابقه هم مهم است. بعضی جرایم اتفاقی است و آنهایی مؤثر است که از جرم خطرناک صورت گرفته یا جرم مستمر بوده باشد.

اما در مورد ارتکاب جرم والدین که خود نوعی برچسب‌زنی می‌باشد به طوری که در جامعه گاهی اوقات فرد سابقه‌دار دچار مشکلات روحی و روانی شده و تقریباً بخشی از اراده خود را از دست می‌دهد که این خود می‌تواند در نظارت، تربیت و کنترل فرزندان مؤثر باشد و از طرفی فرزندان که والدین سابقه‌دار دارند دچار سرخوردگی می‌شوند و این سرخوردگی ممکن است از منزوی شدن فرزندان و گاه رفتن به سوی خلاف و بزه مؤثر باشد. مطالعات تحقیقی نشان داده‌اند فقر اقتصادی، بیکاری والدین، طلاق و ... عوامل اجتماعی در بزه نوجوانان تأثیرگذار است هر چقدر عوامل محیطی و خانوادگی (موارد اشاره شده) بیشتر باشد احتمال ارتکاب بزه در افراد بیشتر خواهد بود. نقش‌های خانوادگی در خانواده‌های نوجوانان غیربزهکار و بزهکار متفاوت هستند و در خانواده‌های نوجوانان غیربزهکار نقش‌ها شرایط مطلوب‌تری دارند؛ چون نقش‌های خانوادگی (شامل نقش‌ها و وظایف اعضای خانواده، چگونگی تقسیم وظایف بین اعضا، قدرت برنامه‌ریزی برای ادای وظایف، تبیین نقش‌ها و مرزها برای اعضا و وضع مقررات برای برقراری نظم) در خانواده‌های نوجوانان بزهکار نسبت به نوجوانان غیربزهکار در سطح پایین‌تری قرار دارد. این امر تأثیر زیادی در ایجاد رفتار بزهکارانه آنان داشته است.

پیشنهاد‌های تحقیق

پیشنهاد تحقیق شامل دو بخش نظری و کاربردی است که هر کدام از این پیشنهادها را به طور جداگانه بررسی خواهیم کرد.

پیشنهادنظری

در پایان، با توجه به یافته‌های پژوهش به منظور پیشگیری از بروز و شیوع پدیده بزهکاری نوجوانان و جوانان در سطح جامعه، پیشنهادها و راهکارهای ذیل ارائه می‌شود:

۱- از بین بردن زمینه‌های خانوادگی در ایجاد بزهکاری. این امر می‌تواند زمینه‌های خانوادگی از جمله سوءسابقه والدین، طلاق، اعتیاد و عواملی از این قبیل را شناسایی نموده و در جهت کاهش آن اقدام نماید. حذف هر کدام از این عوامل می‌تواند زمینه‌های بزهکاری را در خانواده از بین ببرد.

۲- تعامل و همکاری سازمان زندان‌ها و دارالتأدیب با خانواده‌های دارای سوءسابقه به منظور کاهش بزهکاری نوجوانان. این امر می‌تواند زمینه‌آشنایی مسئولین را با خانواده‌های دارای سوءسابقه ایجاد نموده و علل بزهکاری فرزندان مشخص شده و مورد بررسی قرار گیرد.

۳- ارائه خدمات مشاوره‌ای و مددکاری رایگان به نوجوانان و جوانان آسیب دیده و در معرض آسیب و همچنین برقراری ارتباط منطقی و متعهدانه با خانواده آنان به منظور شناسایی و اقدام در جهت خشکانیدن ریشه‌های آسیب‌ها و نابسامانی‌های خانواده. خانواده بعنوان اصلی‌ترین رکن در تعلیم و تربیت فرزندان مورد حمایت قرار گیرد و تلاش شود تا بنیان خانواده حفظ و ناگستنی شود.

پیشنهاد‌های کاربردی تحقیق

در این تحقیق «علت‌شناسی ارتکاب جرم والدین و تأثیر آن بر بزهکاری نوجوانان» مورد مطالعه قرار گرفت با انجام تحقیقاتی متعدد دیگری که کامل کننده تحقیق حاضر باشد می‌توان به نتایج جدید و کاربردی دست یافت:

۱- یکی از موضوعات مهم، نقش روابط والدین و عملکرد خانواده در پیشگیری از بروز ناهنجاری‌های اجتماعی است. آموزش به والدین از طریق رسانه‌های جمعی و در دسترس بودن مراکز مشاوره خانواده درمانی در موارد لازم، می‌تواند سطح عملکرد خانواده را بهبود بخشد.

۲- سازمان‌هایی که با خانواده‌ها در ارتباط هستند و نیز روانشناسان و مشاورانی که در حوزه اصلاح تعاملات خانوادگی فعالیت می‌کنند، با احتیاط لازم، ویژگی‌های خانوادگی مرتبط با بزهکاری فرزندان را مورد تأکید قرار دهند تا زمینه پیشگیری از بزهکاری و همچنین پرورش و پیشرفت فرزندان گسترش یابد.

۳- با توجه به عواملی از قبیل از هم‌گسیختگی، غفلت خانوادگی از تخصیص نقش‌ها، عدم توجه به مسائل تربیتی، تحصیلی، اقتصادی و تفریحی کودکان و نوجوانان در خانواده‌های نوجوانان بزهکار، و روی آوردن آنان به گروه‌های همسالان بدون نظارت والدین (که در بروز بزهکاری مؤثر است)، پیشنهاد می‌شود به منظور پیشگیری از این روند، نحوه نظارت والدین و توجه به نیازهای نوجوانان از طریق همایش‌ها و سخنرانی‌ها در مدارس، فرهنگسراها و ... تصحیح شود.

۴- به منظور پیشگیری از بروز بزهکاری در دوران نوجوانی پیشنهاد می‌شود برنامه‌های مشاوره و خانواده درمانی توسط افراد مجرب در مدارس ابتدایی برای خانواده‌هایی که از نظر مالی و اقتصادی در شرایط مناسبی قرار ندارند، به طور رایگان منظور شود.

۵- با توجه به اینکه پایین بودن سطح ابراز عواطف در خانواده، در گرایش نوجوانان به سمت بزهکاری نقش تعیین‌کننده‌ای دارد، ارتباط صمیمانه، روابط صحیح خانوادگی، ثبات خانوادگی و همچنین کمک به همدلی خانواده و عدم تعارض والدین توصیه می‌شود.

۶- با توجه به تأثیر محبت در کانون خانواده، تقویت ایمان، تلقین ارزش‌های اخلاقی و کمک در به وجود آمدن خودپنداری مثبت در نوجوانان، به منظور پیشگیری از بروز بزهکاری در این دوران پیشنهاد می‌شود. در ضمن باید آموزش‌های مناسب در زمینه ارتقای روابط صمیمی در خانواده که محیط مناسبی را برای طرح مشکلات و مسائل نوجوانان فراهم می‌کند، منظور شود تا بدین وسیله محیط مناسبی برای تسکین ناراحتی‌های دوران بلوغ نوجوانان فراهم شود.

۸- در صورتی که آگاهی‌های لازم در زمینه‌ی شرایط ویژه دوران نوجوانی، نیازهای یک نوجوان ایرانی، نحوه صحیح برقراری ارتباط با فرزند تازه بالغ به والدین داده شود، ساختار روابط خانواده را اصلاح کرد و گام مؤثری در زمینه پیشگیری از بزهکاری نوجوانان در جامعه برداشت.

۹- با توجه به اینکه کودکان خانواده‌هایی که دچار مشکلات خانوادگی هستند یا یکی از والدین انحراف رفتاری دارد بیشتر در معرض انحراف و کشیدن شدن به سمت رفتارهای بزهکارانه قرار دارند، پیشنهاد می‌شود برنامه‌های حمایتی ویژه‌ای نظیر سرکشی مددکاران اجتماعی و بازدید منزل نوجوان، گفتگو با والد سالم و مؤثر به اجرا درآید تا از گرایش نوجوانان به رفتارهای بزهکارانه جلوگیری شود.

منابع

الف) فارسی

- ۱- اسلامی نسب، علی (۱۳۷۳) روان‌شناسی سازگاری. نشر بنیاد. چاپ اول .
- ۲- اعزازی، شهلا (۱۳۷۶) جامعه‌شناسی خانواده. انتشارات روشنفکران تهران. چاپ اول.
- ۳- اردبیلی، محمد علی (۱۳۹۳) حقوق جزایی عمومی. نشر میزان. جلد ۱، چاپ سی‌وپنجم .
- ۴- احمدی، حبیب (۱۳۹۲) جامعه‌شناسی انحرافات. تهران سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت).
- ۵- اصغری، عبدالرضا (۱۳۸۷) سن مسئولیت کیفری در حقوق جزای اسلامی و حقوق موضوعه. انتشارات انصار .
- ۶- روزن‌باوم، هایدی (۱۳۶۷) خانواده به منزله ساختاری در مقابله جامعه. ترجمه محمدصادق مهدوی. مرکز نشر دانشگاهی، صفحه ۴۹.
- ۷- بنی‌اسدی، علی‌اکبر (۱۳۸۳) بررسی انحرافات اجتماعی ناشی از بیکاری در شهر سمنان. معاونت پژوهشی جهاد دانشگاهی.
- ۸- جعفری لنگرودی، محمدجعفر. « ترمینولوژی حقوقی ». صفحه ۶۴۲، شماره ۳۲۴۸ و ۳۲۶۳. ۴۰۲.
- ۹- حق‌پناهان، عباس (۱۳۹۳) جرم‌شناسی بزهکاری اطفال و نوجوانان. انتشارات مجد. چاپ اول .
- ۱۰- سادات، محمدعلی (۱۳۷۱) «راهنمای پدر و مادران». دفتر نشر فرهنگ اسلامی .
- ۱۱- ساروخانی، باقر (۱۳۷۰) «مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده». انتشارات سروش. چاپ اول .
- ۱۲- ستوده، هدایت‌الله (۱۳۸۴) « آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات)». انتشارات آوای نور. چاپ بیست‌وچهارم.

- ۱۳- سیاسی، علی اکبر (۱۳۵۲) روانشناسی جنائی. انتشارات کتابخانه ابن سینا. چاپ چهارم .
- ۱۴- شرفی، محمدرضا (۱۳۶۸) روانشناسی نوجوانان و جوانان. انتشارات شرکت سهامی چاپخانه وزرات فرهنگ و ارشاد اسلامی. چاپ اول.
- ۱۵- شامبیاتی، هوشنگ (۱۳۹۲) بزهکاری اطفال و نوجوانان. انتشارات مجد. چاپ چهارم .
- ۱۶- صالحی، جواد (۱۳۹۱) بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر بزهکاری اولیه و ثانویه کودکان. فصلنامه مهندسی فرهنگی. سال ۷، شماره ۷۳ و ۷۴.
- ۱۷- صلاحی، جاوید (۱۳۸۹) بزهکاری اطفال و نوجوانان. انتشارات میزان ، چاپ هشتم .
- ۱۸- معظمی، شهلا (۱۳۸۸) بزهکاری اطفال و نوجوانان. ناشر مؤسسه انتشارات دادگستر. چاپ اول .
- ۱۹- معظمی، شهلا (۱۳۹۴) دادرسی ویژه کودکان و نوجوانان. انتشارات دادگستر. چاپ اول .
- ۲۰- نازک تبار، ح.، زاهدی، م.، نایی، ه (۱۳۸۵) نقش دینداری در ممانعت از بزهکاری جوانان شهر تهران. فصلنامه رفاه اجتماعی. دوره ۶، شماره ۲۲.
- ۲۱- نجفی ابرندآبادی، علی حسین و هاشم بیگی، حمید (۱۳۷۷) دانشنامه جرم شناسی. انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- ۲۲- نیازپور، امیرحسین (۱۳۸۲) «پیشگیری از بزهکاری در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران». مجله قضایی و حقوق وزات دادگستری. چاپ اول، ص ۱۲۹.
- ۲۳- هاشمیان، م (۱۳۷۹) بررسی عوامل خانوادگی مؤثر بر فرار دختران نوجوان بزهکاری (۱۸-۱۲ سال) مقیم کانون اصلاح و تربیت شهر تهران. (پایان نامه کارشناسی ارشد آموزش بهداشت)، دانشگاه علوم پزشکی تهران.

(ب) غیر فارسی

24- Cassidy, Tony. (2011). Family Background and Environment, Psychological Distress and Juvenile Delinquency, university of Ulster, Colerain, UK